

Ерфан Є.А., Брензович К.С., Глеба О.І.

РОЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено роль та місце транскордонного співробітництва в системі сучасних тенденцій регіонального розвитку України, у процесі реалізації стратегії її європейської інтеграції. Розглянуто механізм Європейського інструменту сусідства та партнерства, визначено його цілі та особливості. Визначено проблеми ефективної організації транскордонної співпраці України із прикордонними партнерами. Окреслено перспективи розвитку транскордонного співробітництва в рамках Програм Транскордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна», «Польща-Білорусь-Україна» на 2014-2020 рр.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, євроінтеграція, прикордонний регіон, Європейський інструмент сусідства та партнерства, Єврорегіональна політика.

Постановка проблеми. Після здобуття незалежності Україна задекларувала свою відданість європейським цінностям та прагнення стати повноправним членом Європейського Союзу у політичному, економічному, правовому та інших відношеннях. Реалізує вона свій стратегічний зовнішньополітичний вектор шляхом європейської інтеграції, яка виступає комплексом заходів, спрямованих на досягнення відповідності європейським стандартам рівня демократії, верховенства права, незалежності і справедливості судової системи, ефективної ринкової економічної системи, гідного рівня життя людей, тощо.

Розвиток процесів європейської інтеграції обумовлює посилення процесів регіоналізації, підвищуючи роль та значення окремих територіально-адміністративних одиниць у національній та європейській економіці.

Єврорегіональна політика є складовою загальнодержавної політики. Вихідними положеннями для її формування є ступінь економічної міцності прикордонних регіонів, рівень життя населення у них, політичне, екологічне, релігійне становище. Така політика стимулюватиме мобілізацію внутрішніх можливостей щодо підвищення ефективності використання власного потенціалу територій та інших локальних ініціатив, серед яких вагому роль відіграє транскордонне співробітництво.

Зростаюча роль транскордонного співробітництва у політиці ЄС призводить до зміни архітекtonіки всього євроінтеграційного простору. У зв'язку з цим розуміння логіки транскордонної регіональної інтеграції на внутрішніх і зовнішніх кордонах ЄС набуває особливої актуальності для аналізу взаємодії України з сусідніми країнами. Доцільність здійснення такої співпраці обумовлена міграцією населення, трансфертом капіталу, технологій, широким розвитком торгівлі, наявністю глобальних екологічних проблем. Крім того, цей вектор діяльності відповідає стратегічній орієнтації України на подальше зміцнення і розвиток економічної співпраці з країнами ЄС.

Україна обрала стратегічний курс на інтеграцію до ЄС. Цей напрям став визначальним чинником суспільно-політичних перетворень у державі. При цьому важливу роль відіграє транскордонне співробітництво (ТКС) для прикордонних територій України, які стали об'єктом регіональної політики ЄС. В якості елемента державної політики ТКС сьогодні займає достатньо важливе місце в системі пріоритетів як соціально-економічного розвитку, так і в пошуку та оптимізації напрямків щодо європейської інтеграції України [1, с.81].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Грунтовні дослідження прикордонного співробітництва у 70-80-і роки були здійснені вченими Б. Горизонтовим, М. Черкасовим, М. Гайдошем, З. Буоцовій. Дослідженням проблем розвитку транскордонного та прикордонного співробітництва в останні роки присвячені роботи таких українських науковців, як П. Беленький, М.І. Долішній, Н.П. Луцишин, А. Мельникова, В.П. Мікловда, М.А. Лендел, Є.Б. Кіш, В.В. Сухенко, Ю.Г. Губан, О.В. Погрибенник, П.І. Шилепницький та інші. Разом з тим у вітчизняній науці на даний час відсутні системні дослідження ТКС в умовах реалізації Європейської політики сусідства та

© **Ерфан Єва Алоїсівна**, к.е.н., доц. кафедри міжнародних економічних відносин, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380509615709, e-mail: bouko_maryana@mail.ru

Брензович Катерина Степанівна, к.е.н., доц. кафедри міжнародних економічних відносин, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380506738688, e-mail: kate.tovt@gmail.com

Глеба Олександр Іванович, магістр міжнародних економічних відносин, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380660607631, e-mail: minister.hleba@gmail.com

Європейського інструменту сусідства та партнерства. Дослідження проблем міжнародної співпраці прикордонних та транскордонних регіонів в умовах реалізації Європейського інструменту сусідства та партнерства представляє інтерес для системного вивчення на прикладі прикордонних регіонів України

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні ролі та місця транскордонного співробітництва в системі сучасних тенденцій регіонального розвитку України, у процесі реалізації стратегії її європейської інтеграції, яке обумовлене необхідністю формування системи ТКС України згідно принципів регіональної політики ЄС, отримання додаткових джерел, ресурсів, рівноправного включення до системи єврорегіонального співробітництва країн ЄС.

Опис основного матеріалу дослідження. В сучасних політико-економічних умовах транскордонне співробітництво набуває все суттєвішого значення для розвитку більшості регіонів України. Наша держава долучилася до транскордонного співробітництва ще у 1993 р. в рамках курсу на євроінтеграцію.

Транскордонне співробітництво проявляється у різних варіаціях, проте завжди переслідує одні й ті самі цілі незалежно від країн, регіони яких є учасниками подібного співробітництва: економічна співпраця, розширення політичного діалогу на регіональному рівні, створення умов для соціальної інтеракції населення та культурного обміну, об'єднання зусиль задля вирішення спільних проблем і, як наслідок, підвищення рівня життя населення по обидва боки кордону, усунення політичних та адміністративних бар'єрів між сусідніми народами, створення господарської, соціальної та культурної інфраструктури та поліпшення відносин як між самими регіонами-учасниками транскордонного співробітництва, так і між країнами, які вони представляють.

Процеси створення єдиного простору найбільш відчутно позначаються на житті мешканців прикордонних регіонів, наявність кордону для яких є вагомим обмежуючим чинником соціально-економічного розвитку. В епоху стрімкого зростання інтеграційних процесів транскордонне співробітництво має властивість прискорювати процеси вирівнювання рівня життя населення прикордонних регіонів до середньоєвропейського, позитивно впливати на лібералізацію переміщення товарів, послуг, капіталу та людей. Воно забезпечує мобілізацію місцевих ресурсів та підвищення ефективності їх використання, дозволяє об'єднати зусилля регіонів сусідніх країн задля вирішення проблем транскордонного регіону.

Концепція розвитку прикордонних регіонів Європи розглядається крізь призму ТКС, і полягає в тому, щоб негативні риси периферійності перетворити на переваги. Завдяки ТКС можна змінити тенденції регіонального розвитку «центр-периферія» і ліквідувати аналогію між «прикордонним», «периферійним» та «відсталім» [2].

Оскільки із набуттям Україною незалежності переважна більшість областей стали прикордонними, то доцільним стало розроблення політики регіонального розвитку, скерованої на активізацію внутрішніх джерел економічного розвитку регіонів з урахуванням їх прикордонного статусу. З огляду на це, концепція регіональної політики передбачає розвиток ТКС як дієвого засобу зміцнення міждержавних відносин і вирішення регіональних проблем у контексті налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики і наближення національного законодавства в цих питаннях до норм і стандартів Європейського Союзу.

Значного поштовху такому співробітництву надало започаткування у 2003-2004 рр. Європейської політики сусідства ЄС. Вона охоплює 16 південних та східних країн-сусідів ЄС і має на меті політичний діалог та проведення реформ, економічну та соціальну співпрацю і розвиток, співпрацю у сфері правосуддя, свободи та безпеки тощо. Відносини між Україною та ЄС, що належать також до співпраці місцевих і регіональних органів влади України та держав-членів Євросоюзу, на даний час формуються також за допомогою Європейської політики сусідства (ЄПС).

Європейський Союз пропонує країнам-сусідам привілейовані стосунки, побудовані на взаємному прагненні до спільних цінностей. ЄПС виходить за рамки існуючих стосунків та пропонує поглибити політичні відносини і економічну інтеграцію. Згідно до положень договору ЄПС лишається відокремленою від процесу розширення, і, стосовно країн, що є сусідами держав ЄС, не робить попередніх оцінок щодо майбутнього розвитку їхніх стосунків із ЄС.

Підтримка ЄС прикордонного співробітництва на зовнішніх його кордонах здійснюється за допомогою Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ЄІСП), який передбачає диференційований підхід і різноманітні моделі співробітництва з країнами-сусідами чи їх окремими регіонами. Сучасне транскордонне співробітництво сусідніх регіонів Угорщини, Словаччини, Румунії та України здійснюється в рамках ЄІСП.

Європейський інструмент сусідства та партнерства є фінансовою основою реалізації

Європейської політики сусідства. Він започаткований Регламентом (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року. Хронологічні рамки дії інструменту знаходяться в межах 2007-2013 років. Фінансові асигнування на вказаний період становили 11 млрд. 181 млн. євро, 95% з яких використано в рамках країнових та багатокраїнових програм, а 5% - програм ТКС.

Програми транскордонного співробітництва у рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства за участю України (ЄІСП) передбачають співробітництво на регіональному рівні між країнами-партнерами ЄІСП та країнами-членами ЄС, як по сухопутних кордонах, так і в рамках морських басейнів. Особливістю цих програм у порівнянні з іншими програмами ЄС є відсутність при їх впровадженні щорічних Планів дій. Країни-учасниці кожної із програм розробляють Спільну операційну програму на весь термін впровадження Європейського інструменту сусідства та партнерства.

Транскордонне співробітництво в рамках ЄІСП має на меті: сприяти економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки від спільних кордонів; вирішити спільні проблеми у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, запобігання та боротьба з організованою злочинністю; збільшити ефективність та безпеку кордонів; сприяти транскордонній «міжлюдській» співпраці на місцевому рівні [3, с. 110]. Основними цілями ТКС в рамках ЄІСП відповідно до Стратегічного документу для ТКС на 2007-2013 рр. була підтримка сталого розвитку по обидва боки від зовнішнього кордону ЄС та надання допомоги для зменшення відмінностей у стандартах життя вздовж цих кордонів.

У процесі євроінтеграції важливість прикордонних регіонів залишається пріоритетною і має зростаючу тенденцію. Залучення органів місцевого самоврядування, місцевих органів влади і третього сектора до розбудови та розвитку ТКС є особливо важливим завданням.

Історично так склалося, що Закарпаття знаходиться в центрі Європи, має унікальне геополітичне та географічне положення. Розташоване на крайньому південному заході України, займає південно-східну частину Українських Карпат і Притисянську низовину, межує з Угорщиною, Польщею, Словаччиною, Румунією, тому для нього європейський вектор зовнішньої політики держави є надзвичайно важливим.

У зв'язку з інтеграційними процесами для Закарпаття великого значення набуває діяльність

у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва. В умовах розвитку Закарпатського регіону ТКС – це дійовий засіб зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем [4, с. 134]. ТКС між Закарпатською областю та регіонами сусідніх країн слугує прикладом цивілізованої та прагматичної міжрегіональної співпраці.

На сьогодні Закарпатська область має офіційно встановлені партнерські зв'язки з 14 регіонами країн ЄС, зокрема з областями Саболч-Сатмар-Берег, Боршод-Абауй-Земплен та Гевеш Угорщини, Кошицьким та Пряшівським самоврядними краями Словаччини, Підкарпатським воєводством Польщі, краєм Височіна та Пардубіцьким краєм Чеської Республіки, Марамурешським та Сату-Марським повітами Румунії, Вуковарсько-Сремською жупанією Хорватії, автономним краєм Воєводини Республіки Сербія, округом Оберфранкен Німеччини, підписано протокол намірів щодо встановлення партнерських зв'язків із провінцією Кастильон Іспанії.

В рамках підписаних між регіонами угод партнерські зв'язки також встановлено на рівні майже 100 територіальних громад міст і районів, сіл і селищ, установ та організацій Закарпаття з відповідними громадами та установами сусідніх регіонів Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі, Чехії, Австрії, Німеччини та інших країн.

З метою реалізації на території області державної євроінтеграційної політики, сприяння розвитку міжнародного та транскордонного співробітництва протягом 2015 року проведено ряд зустрічей з іноземними делегаціями з Угорщини, Чеської Республіки, Словацької Республіки, Республіки Польща, Румунії, Франції, Німеччини, та ін. У 2015 році з офіційним візитом область відвідали делегації Угорщини, Румунії, Литовської Республіки, експерти ЄК, представники Спільної моніторингової місії ОБСЄ, фахівці Світового Банку, під час яких обговорено актуальні питання політичної та економічної міжнародної співпраці, а також активізації співробітництва у сфері безпеки і оборони.

Сьогодні існує позитивна тенденція щодо налагодження взаємодії з питань міжрегіонального та транскордонного співробітництва між місцевими органами влади і місцевого самоврядування та місцевими органами влади сусідніх регіонів іноземних держав.

Зокрема, між Закарпатською областю та регіонами іноземних держав укладено 21 документ міжнародного характеру (угоди, протоколи намірів, меморандуми про співпрацю), згідно з якими здійснюється

співробітництво у торговельно-економічній, науково-технічній сферах, в галузі освіти, а також у сфері розвитку культури і туризму. Водночас між територіальними громадами області та громадами прикордонних територій іноземних держав, місцевими органами виконавчої влади укладено 104 документи міжнародного характеру.

В контексті перспективи європейської інтеграції України та здійснення спільних заходів щодо розвитку транскордонних територій проводиться робота у напрямку залучення міжнародної технічної допомоги.

На сьогодні завершується період реалізації програм Європейського інструменту сусідства 2007-2013 років, в яких Закарпаття виступило активним учасником. Упродовж 2015-2016 років згідно з укладеними Грантовими угодами підсумки підведуть ще близько 25 проектів міжнародної технічної допомоги.

У період з 2007 по 2013 роки область брала участь у двох програмах транскордонного співробітництва з країнами – членами ЄС. Зокрема, це Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства та партнерства „Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна” 2007-2013 рр. та „Україна-Польща-Білорусь” 2007-2013 рр.

Програма прикордонного співробітництва ЄІСП „Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна” реалізується протягом 2007-2013 рр. на зовнішніх кордонах країн-членів ЄС та України. Згадана програма набрала чинності 23 вересня 2008 року після ухвалення Європейською Комісією. Загальний бюджет програми для всіх країн-учасниць на 7 років склав 68638283 євро та фінансувався з фондів ЄІСП. В рамках програми відкрились широкі можливості потенційним аплікантам через пріоритетні напрямки співпраці - сприяння економічному та соціальному розвитку, покращення якості навколишнього середовища, покращення ефективності кордону, підтримка співробітництва „люди-людям”.

В рамках трьох конкурсів перемогли понад 50 проектів, аплікантами, або партнерами в яких є суб'єкти Закарпатської області. Загальний бюджет цих проектів склав близько 16 млн. євро. Частка залучених коштів в Закарпатську область, зокрема, становить близько 6 млн. євро. Багато зроблено у сфері збереження навколишнього середовища, особливо в організації протиаварійних заходів, впровадженні нового управління водними ресурсами та збереженні лісового господарства.

У 2015-2016 рр. завершують свою реалізацію великомасштабні проекти, що фінансуються з фондів ЄС у рамках програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту

сусідства та партнерства „Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна” 2007-2013 рр.:

- „Модернізація та реконструкція пунктів пропуску на українсько-словацькому кордоні”, що передбачає реконструкцію існуючих митних споруд на пасажирському напрямку, розширення стику доріг пункту пропуску „Ужгород – Вишне Немецьке”;

- „Ефективний та безпечний кордон між Угорщиною та Україною”, яким передбачено реконструкцію української частини пункту пропуску „Лужанка”[5].

Програма (ENPI-CBC) „Польща-Білорусь-Україна” 2007-2013 є однією із складових частин фінансового інструменту загальної Програми Європейського Союзу – Інструмент Європейського Сусідства і Партнерства (ENPI). Період реалізації програми з 6 листопада 2008 року по 31 грудня 2016 року.

Загальне фінансування даної для всіх країн-учасниць Програми склало 202 959 490 євро. Частка української сторони становить 3 928 711,08 євро. В рамках трьох конкурсів перемогли 8 проектів, аплікантами або партнерами в яких є суб'єкти Закарпатської області. Обсяг фінансування цих проектів становить 6 315 227, 99 євро[6].

Завдяки реалізації проектів в рамках зазначеної Програми в області вдалось розвинути інфраструктуру та напрямок активного туризму. Розвинуто співпрацю між містами Польщі та України через просування нових центрів туризму та рекреації на прикордонних територіях, що сприяє економічному зростанню по обидві сторони кордону завдяки підтримці і популяризації активного туризму. Також розвинуто інфраструктуру з водопостачання, підвищено якість води та налагоджено безперервне водопостачання в місті Хуст.

Доволі успішно виконано проекти в соціальній сфері. Так, реалізовано проект, націлений на вирішення проблеми недостатніх освітніх можливостей для дітей із сільської місцевості, розвитку сільських громад шляхом створення місцевих партнерств для реалізації альтернативних рішень у сфері дошкільної підготовки. Важливу роль відіграло проведення тренінгів для вихователів та адаптація досвіду польських спеціалістів українською стороною. Створено хоспіс із метою покращення стандартів життя для важкохворих людей та їхніх сімей у Закарпатській області та Підкарпатському воєводстві, зокрема, надання доступу до якісної медичної допомоги незалежно від виду захворювання та покращення якості паліативних послуг.

У той же час, область бере активну участь у підготовці спільних операційних програм

прикордонного співробітництва на 2014-2020 рр.: „Україна – Румунія” 2014-2020 рр., „Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна” Європейського інструменту сусідства на 2014-2020 рр.” та „Польща-Білорусь-Україна” 2014-2020 рр. [7].

Реалізація проектів в рамках зазначених програм у майбутньому періоді сприятиме залученню додаткових матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів за такими напрямками, як промоція місцевої культури та збереження історичної спадщини, захист довкілля та попередження виникнення небезпечних стихійних явищ, розвиток малого бізнесу, покращення доступності прикордонних територій, розвиток транспорту та комунікаційних мереж і систем зв'язку, спільні виклики в галузі безпеки та охорони, просування управління кордонами та безпеки кордону.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку регіону у сфері транскордонного співробітництва є розбудова пунктів пропуску на державному кордоні. На сьогоднішній день прикордонна інфраструктура на території Закарпатської області включає 19 пунктів пропуску, 18 з яких розташовані на державному кордоні з суміжними країнами (Угорщиною, Словаччиною, Румунією) та 1 пункт пропуску для повітряного сполучення - в міжнародному аеропорту „Ужгород”.

Україні слід сповна використати можливості Європейської політики сусідства та Інструменту Східного Партнерства зокрема, що показало б відданість України законодавчо встановленому зовнішньополітичному вектору на євроінтеграцію та утвердило б її у якості надійного партнера в очах країн-членів ЄС. Актуальність цього зростає в силу підписання Угоди про асоціацію з ЄС, невід'ємною складовою частиною якої виступає Угода про створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі.

Актуальними завданнями у сфері розвитку ТКС області на період до 2020 року є наступні: 1. Розвиток міжрегіонального співробітництва та налагодження ефективної співпраці в соціально-економічній, науково-технічній, культурній, екологічній, освітній та інших сферах між місцевими органами виконавчої влади, установами і організаціями області та відповідними органами влади, установами та організаціями інших держав. 2. Забезпечення участі області в існуючих та перспективних програмах ТКС ЄС. 3. Активізація міжнародного співробітництва в рамках реалізації Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону. 4. Розбудова і реконструкція існуючих, а також створення нових пунктів перетину державного кордону на території області. 5. Розвиток прикордонної інфраструктури, транспортно-комунікаційних

мереж, у тому числі шляхом розроблення та реалізації проектів (програм) транскордонного співробітництва. 6. Реалізація проектів, що сприятимуть соціально-економічному та науково-технічному розвитку прикордонних територій, поліпшенню їх екологічного стану.

Таким чином, одним із важливих інструментів розвитку відносин України з ЄС є співробітництво України, і Закарпатської області зокрема, з сусідами країнами-членами ЄС, яке має сприяти як економічному розвитку прикордонних регіонів наших країн, так і загалом поглибленому транскордонному співробітництву в економічній, політичній, гуманітарній, науковій та інших сферах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Транскордонне співробітництво України сьогодні займає достатньо важливе місце в системі пріоритетів як соціально-економічного розвитку, так і в пошуку та оптимізації напрямків щодо євроінтеграції України.

Сучасний стан ТКС України обумовлений низкою чинників та перешкод, які впливають на розвиток прикордонних регіонів України і визначатимуть його майбутнє у короткостроковій та середньостроковій перспективах. Близькість кордону ЄС, асиметрія в ефективності ТКС прикордонних регіонів України обумовлює необхідність ідентифікації чинників активізації ТКС, вироблення стратегії використання переваг транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України з прикордонними територіями сусідніх країн.

Необхідність активізації ТКС зумовлена такими факторами: наявністю спільних транскордонних проблем, які необхідно вирішувати шляхом об'єднання зусиль; необхідністю гармонізованого регіонального розвитку та економічної кооперації, підвищення конкурентоспроможності регіонів та рівня життя населення периферійних прикордонних територій в умовах інтеграційних впливів; проблемами розвитку прикордонної інфраструктури; проблемами у сфері екології та охорони довкілля; необхідністю євроінтеграції та поглиблення добросусідських відносин.

У зв'язку з цим доцільно продовжувати дослідження з метою формування цілісної системи ТКС в Україні, яка передбачає сприяння формування єврорегіональних структур по всьому периметру кордону. Транскордонне співробітництво не буде ефективним, якщо не супроводжуватиметься координацією програм, отже збалансований розвиток прикордонних регіонів стає можливим тільки через вироблення спільних програм розвитку та створення передумов для здійснення взаємовигідних проектів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шилепницький П.І. Особливості транскордонного співробітництва за програмою інструменту Європейської Політики Сусідства та Партнерства / П.І. Шилепницький, О.В. Зибарева, Л.В. Вербівська // *Наук. вісник БДФА : Економічні збірки : зб. наук. праць / МФУ, БДФА. – Чернівці, 2008. – Вип. 3 Ч.І. – с. 81–83.*
2. Lehner J.-P. Twelve Brief Notes on Transborder Regions in Europe // *Regional Contact. – 1995. – № 10. – P. 291-292.*
3. Regional capacity building initiative. Supporting partner country participation in ENPI CBC Programmes 2007-2013 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rcbi.info.
4. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 8 / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Шляхи підвищення ефективності співробітництва на новому Східному кордоні Європейського Союзу», м. Стара Лесна, Словачка Республіка, 18-19 вересня 2012 р. – Ужгород: ЗакДУ, 2012. – 280 с.
5. Інформаційна довідка щодо співробітництва з ЄС в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства [Електронний ресурс]: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Режим доступу: www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=127822.
6. Офіційний сайт «Програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» на 2007-2013 роки» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pl-by-ua.eu/ua>.
7. Громадські слухання проекту Спільної операційної програми для Програми транскордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020» [Електронний ресурс]: Закарпатська обласна державна адміністрація. Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/publication/content/11280.htm>
8. European Neighbourhood and Partnership Instrument. Strategy Paper 2007 – 2013. Indicative Programme 2007 – 2010. Executive Summary. Офіційний сайт Європейської Комісії – Режим доступу: <http://ec.europa.eu>
9. Соболева Г.Г. Інструментарій діагностики пріоритетів регіональної стратегії соціально-економічного розвитку/ Г.Г.Соболева// *Економічний простір. – 2012. - № 58. – с. 103-108.*
10. ЄІС ПТС Польща - Білорусь - Україна 2014-2020 [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://www.pl-by-ua.eu/ua,news,140>

REFERENCES

1. Shylepnytsky, P.I., Zybayeva O.V., Verbiv's'ka L.V. (2008). Osoblyvosti transkordonnoho spivrobitnytsva za prohramoyu instrumentu Yevropejs'koi Polityky Susidstva ta Partnersva [Peculiarities of cross-border cooperation within the program of European Neighborhood and Partnership Instrument]. *Nauk.visnyk B DFA: Ekonomichni zbirky – Scientific Bulletin of B DFA, Series in Economics, Issue 4 (1), 81-83.* [In Ukrainian].
2. Lehner, J.-P. (1995). Twelve Brief Notes on Transborder Regions in Europe. *Regional Contact. Issue 10, 291-292.*
3. Regional capacity building initiative. Supporting partner country participation in ENPI CBC Programmes 2007-2013. Retrieved from www.rcbi.info.
4. Geopolityka Ukrainy: istoriya I suchasnist' [Geopolitics of Ukraine: history and modernity]. (2012). *Shlyahy pidvyshennja efektyvnosti spivrobitnytsva na novomu Shidnomu kordoni Yevropejs'koho Soyuzu – Ways of increasing cooperation efficiency at the new Eastern EU border: Proceedings of international Scientific and Practical Conference in Stara Lesna, Slovakia (Issue 8). Uzhgorod: ZakDU.* [In Ukrainian]
5. Informatsijna dovidka shchodo spivrobitnytsva z YeEs vb ramkah Yevropejs'koho instrumentu susidstva ta partnerstva [Information note on cooperation within the European Neighborhood and Partnership Instrument]. *Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku I torhivli Ukrayiny – The Ministry of economic development and trade of Ukraine.* Retrieved from www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=127822. [In Ukrainian].
6. Oficijnyj sajt «Prohrama transkordonnoho spivrobitnytsva «Polshcha-Bilorus-Ukrayina» na 2007-2013» [Official website of the Poland-Belarus-Ukraine cross-border cooperation program]. Retrieved from <http://www.pl-by-ua.eu/ua>.
7. Hromadski slukhannia proektu Spilnoyi operatsiyanoi prohramy dlia Prohramy transkordonnoho spivrobitnytsva Yevropejskoho Instrumentu Susidstva “Polshcha – Bilorus – Ukrayina 2014-2020” [Public hearings of the draft Joint operation programme for the Programme of cross-border cooperation of the European Neighborhood Instrument “Poland – Belarus – Ukraine 2014-2020”]. *The Transcarpathian regional state administration.* Retrieved from <http://www.carpathia.gov.ua/ua/publication/content/11280.htm>. [In Ukrainian].
8. European Neighbourhood and Partnership Instrument. Strategy Paper 2007 – 2013. Indicative Programme 2007 – 2010. Executive Summary. *The European Commission.* Retrieved from <http://ec.europa.eu>
9. Soboleva, G.G. (2012). Instrumentarij diahniostyky priorytetiv rehionalnoyi stratehii sotsialno-ekonomichnoho rezvytku [Diagnostics tools of regional social and economic development strategy]. *Ekonomichnyj prostir –Economic space, Issue 58,103-108.* [In Ukrainian].
10. YeIS PTS Polshcha – Bilorus – Ukrayina 2014-2020 [ENI CBC Poland – Belarus – Ukraine 2014-2020]. Retrieved from <http://www.pl-by-ua.eu/ua,news140>.

Одержано 14.03.2016 р.